

List za koristi delav-kega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-ki se nahaja poleg va-šega naslova, priljublje-nega spodaj ali na ovitku, Ako (136) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista po-teče naročnina. Prosti-mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 135.

Chicago, Ill., 12. aprila (April), 1910.

Leto (Vol.) V.

Milwaukee-socialistično mesto!

Delavci v sijajni zmagi dobili upravo velikega mesta v svoje roke.

SLAVA ZAVEDNIM DELAVCEM!

Na mestni dvorani v Milwaukee, Wis., vihra od 5. aprila rdeči prapor. Milwaukee, deseto mesto v republiki, katero šteje okrog 300.000 prebivalcev, je danes socialistično mesto!

Prvič v zgodovini socialističnega gibanja v Ameriki slavi danes socialistična stranka, stranka zavednega delavstva, jedno svojih največjih zmag, kar jih je kedaj priborila v Zedinjenih državah. Pri mestnih volitvah dne 5. aprila so socialisti v Milwaukee prodri z malone vsemi svojimi kandidati z uprav sijajno večino in dobili kontrolo nad mestom. V Milwaukee so sedaj delavci gospodarji. Izvoljen je socialistični župan (mayor) in 21. aldermanov ali članov mestnega councila; dalje je izvolje socialistični državni pravdnik, mestni comptroller, blagajnik, 12. supervizorjev in pa dva civilna sodnika.

Volitev je izpadla sledeče: Sodrugi Emil Seidel je izvoljen županom s 7109 glasovi večine; dobil je vsega skupaj 27.622 glasov, dočim sta imela njegova nasprotnika, V. J. Schonrecker, demokrat 20.813 in John M. Boffel, republikanec 11.262 glasov.

Ostali sodrugi, izvoljeni v mesto upravo so:

Carl P. Dietz, comptroller, 6234 glasov večine;

C. B. Witnall, mestni blagajnik, 7267 glasov večine;

Daniel W. Hoan, državni pravdnik, 7329 glasov večine.

Socialistični aldermani:

(Splošni aldermani za celo dobo.)

1. Albert J. Welch, 6824 glasov večine;

2. Victor Berger, 6735 glasov večine;

3. William J. Aldridge, 6364 glasov večine;

4. Jos. Sultaire, 6259 glasov večine;

5. Ben. P. Churchill, 6242 glasov večine;

6. William Coleman, 6190 glasov večine.

(Splošni aldermani za kratko dobo.)

7. Martin Garecki, 6137 glasov večine.

(Lokalni aldermani po wardah)

5. warda — Martin Wilkerson, 231 glasov večine.

6. warda — John L. Reisse, 204 glasov večine.

8. warda — G. H. Poor, 167 glasov večine.

9. warda — Henry Ries, 435 glasov večine.

10. warda — William Koch, 1190 glasov večine.

11. warda — Edmund T. Mehan, 1342 glasov večine.

12. warda — Max Grass, 595 glasov večine.

13. warda — Albert F. Giese, 138 glasov večine.

17. warda — Louis A. Arnold, 382 glasov večine.

19. warda — Jacob Rummel, 216 glasov večine.

20. warda — August W. Strehlow, 1740 glasov večine.

21. warda — C. L. Welley, 1298 glasov večine.

22. warda — John Hassman, 1276 glasov večine.

23. warda — F. W. Rehfeld, 976 glasov večine.

Mestni svet ali council v Milwaukee ima vsega skupaj 35 aldermanov, in od teh imajo sedaj socialisti 21, torej lepo večino, kar pomeni, da bodo lahko brez ovir izvrševali svoje delo v korist delavskega ljudstva. Ostalih 14

aldermanskih mandatov so komaj rešili demokratije in republikanci z od 10 do 50 glasov večine.

Iz med šestnajstero supervizorjev ali nadglednikov je izvoljenih 12 socialistov tudi z veliko večino. Dva socialistična civilna sodnika sta sodr. Jos. S. Gordes, 2827 glasov več. in sodr. Richard Eisner, 2368 glas. več.

Do sedaj je imela naša stranka v Milwaukee, kakor znano, samo enajst aldermanov, pet supervizorjev in nekaj članov v šolskem svetu. Kako velikanski napredek v kratki dobi dveh let! Sodrugi Emil Seidel, sedanji župan, je imel pri zadnjih volitvah 1. 1908, 20.000 glasov; ostal je v manjšini samo za 2000 glasov. Kako je razredno zavedno delavstvo v Milwaukee korakalo do svojega cilja, razvidno je iz sledečih števil:

Leta	soc. glasovi
1898	2444
1900	2472
1902	8376
1904	15333
1906	16.837
1908	20.887
1910	(Zmaga!) 27.622

Dvanajsto leto trdega dela in boja je še le prineslo zmago.

Emil Seidel, prvi socialistični župan v Milwaukee, je rodom Nemec. Rodil se je v Pennsylvaniji, a ko je bil jedno leto star, so se njegovi starši preselili v Wisconsin. Njegov oče je bil graditelj železniških mostov. Ko je bil Seidel star 13. let, se je pričel učiti rezbarije in to svoje delo izdeluje še danes.

Ko so bile volitve končane in zmaga razglašena, dejal je sodr. Seidel: "Socialistično delavstvo v Milwaukee, ki me je izvolilo županom, je doseglo, da bo imelo to mesto z naprej boljšo upravo kot jo je imelo kedaj poprej, ali kot je sploh imelo katero drugo mesto v Zedinjenih državah."

Sijajna zmaga v Milwaukee je sad trudapolnega in želznovstrajnega dela tamošnjih sodrugov. Na to zmago smo se pripravljali nad dvajset let. Izjavil je sodrugi Victor L. Berger, jeden izmed voditeljev stranke v Wisconsinu in ponovno izvoljeni alderman v Milwaukee. Letošnja volilna kampanja milwauških sodrugov je bila najimpozantnejša in najznačilnejša, kar jih je doslej imela stranka v kateremkoli kraju republike. Bila je izobraževalna kampanja. Cele tri tedne pred volitvami so sodrugi vsak dan razdelili kar na tone socialističnega čitiva: brošur, letakov in pam fletov med delavce po tvornicah, javnih lokalih in po zasebnih hišah; ni je bilo hiše v Milwaukee, da ne bi imela socialistične literature. Poleg tega pa še neštivilni delavski shodi in opoldanski shodi v tvornicah.

Tako zmagujejo socialisti. Le z vstrajnim delom: agitacijo, organiziranjem in razširjanjem našega tiska. Priznati moramo, da je krajevna socialistična stranka v Milwaukee jedna najboljših — in tudi revolucionarna skozinsko — kar jih ima organizacija v Ameriki.

In brez dvoma je, da ostane takaka tudi v bodočnosti. Prepričani smo, da bodo milwauški socialisti, sedaj ko imajo politično premoč, v najkrajšem času vresničili svoj program in tako dokazali nasprot-

nikom, da se dajo prilagoditi vsaj nekatere socialistične ideje tudi v ozkih mejah lokalne vlade.

Socialisti korakamo naprej! Milwaukee je naš. In tako bo nekoga bližnjega dne Chicago; Tako bo New York, Philadelphia — cela republika od atlantika do Pacifika!

"Ni še dovolj, da imamo Milwaukee" — rekel je sodrugi Victor L. Berger drugi dan po zmagi. "Socialisti nikoli ne počivamo. Zdaj moramo gledati, da dobimo v roke upravo države Wisconsin, predvsem državno postavodajo, ktera nam lahko dela ovire, da pošljemo iz našega okraja tudi naše zastopnike v kongres."

In to se bo zgodilo letošnjo jesen. Smelo smemo trditi, da bodoči kongres v Washingtonu, D. C., bo imel v svoji sredi najmanj dva socialista iz države Wisconsin.

Živeli zavedni delavci v Milwaukee! Naprej za socializem! Naprej! Naprej!

KAPITALISTI ŽALUJEJO

In smesijo se, da je kaj... Grenka je bila medicina, katero jim je dal — Milwaukee.

Milwaukee! — Milwaukee!

Dasiravno je socialistična zmaga tankaj politično in gospodarsko le lokalnega pomena, pretresla je vsejedno ves delavski in — kapitalistični svet po celi Ameriki. Zavedni delavci se naravno vesele te zmage iz srca — a kapitalisti se pa čudijo: kako je to moglo priti? Zlasti lokalni kapitalisti in politični bossje starih strank v Milwaukee so zdaj kakor da bi sedeli na trnju. Strahoma se povprašujejo: "Je-li 'business' v nevarnosti?" Prostore, kjer ima socialistična stranka v Milwaukee svoj sedež, za ktere se ni do- slej zmenil nihče razen socialistov, obiskujejo sedaj vsak dan kar po cele jate "businessmanov" in reporterjev kapitalističnega časopisja in v respektom povprašujejo socialiste, kako bodo "vpe- ljali socializem."

Največja zabava je pa sedaj, čitati kapitalistične časopisje. Ono in isto časopisje, ktera je do- slej docela ignoriralo socialistično gibanje v Ameriki, kakor da sploh ne eksistira je zdaj naenkrat oži- vilo. Vse povprek burno kome-ntuje izid milwauških volitev in v dolgih uredniških člankih povprašuje: kako je sploh mogoče, da so socialisti osvojili Milwaukee, ki je deseto mesto po številu prebivalstva v Zedinjenih drža- vah?

In kaj so končno iztuhtale ka- pitalistične čunje? Pišejo, da social- alisti v Milwaukee sploh niso "pravi socialisti" kakor drugi, temveč da so le "reformatorji", ki hočejo "reformirati" nekatere zastarele zakone. Človek se mora res prijeti za trebuh, da ne poč- smeha.

Milwauška dnevnik "Sentinel" in "Republican Free Press" pišeta zdaj, da "je novoizvoljeni župan sodr. Seidel dober človek (kisle jabolko, uh!) in da upata, da ne bo on niti njegova stranka vsiljevala kakšnih revolucionar- nih preosnov, kar bi škodovalo neodvisnim volilem, ki se ne stri- njajo z socializmom (aha! kapita- listom). "A ravno ta dva časopi- sa sta pred volitvami z najgršim blatom obmetavala socialiste in jih denuncirala kot "največje in krvičnejše prekucahe, ki so za kr- vavo revolucijo in kteri hodijo za krvavo zastavo — anarhije!"

Kakšna sprememba v dveh dneh! Pred par dnevi so bili so- cialisti "krvičejni revolucionarji" ki hočejo vse uničiti, a danes so pa dobri ljudje, "reformatorji", kakršnih "je treba". Kapitalisti-

čnim časnikarjem se res že meša. Usmiljenje ž njimi!

Najznačilnejše pa piše "Chic- go Examiner" — Hearstova čun- ja — da "chicaški vodilni demok- ratje naj bi šli v Milwaukee v šolo in sprejeli ravno tisti pro- gram, s kterim so milwauški so- cialisti zmagali." In dalje pravi ravno ta šmir, da "socialisti v Milwaukee niso tako 'hudi socia- listi' kakor se imenujejo in da njih program ni njih delo, tem- več da je bil — ukraden (!!!) Je- ffersonu."

Ha! Ha! Ha! — Le naj se tola- žijo kakor znajo in morejo — in pa počakajo naj malo!

Milwaukee! Milwaukee! —

Splošen pregled.

— Gary, Ind., v novonstanov- ljenemu mestu trusta za jeklo in železo bo tudi kmalu vrela in ki- pelo. Položaj za delavce je skraj- no tužen, kot povsod v Pennsylvaniji, kjer je neomejen gospodar- trust za jeklo in železo. V Gary je dandanes prava sužnost. Nič se ne stori za otroke delavcev. Lo- gično bodo morali postati sužnji v plavžih in pri parnih kladivih, kot so danes njih očetje. Kapitali- sti se niso ustrašili kljub obstoje- čim zakanam vpeljati pionerko sužnost v taboriščih drvarjev na Jugu, zakaj bi se bali kapitalisti nekaj sličnega v državi, v kateri pomeni denar moč. Ali je še ka- rta dežela na svetu, kjer dostojan- stvo dela tako teptajo z nogami kov ameriški republiki? Kje in kod delavce dovoli, da se postopa tako ž njim kot tukaj? Kje se ta- ko malo brigajo za ponesrečene in pohabljen delavce kot tukaj? Seveda, strokovno organizirani delavci so priborili za sebe neko- liko pripoboljškov, ki so pa od danes do jutri.

Samuel Gompers, predsednik ameriške delavske federacije lazi sedaj za gubernatorjem države Indiane in toži o tužnem delav- kem položaju v Gary. Bolj pame- tno bi bilo, da bi Gompers orga- niziral delavce v Gary, kot da pro- sjači za milost okoli gubernator- jev, ki so bili izvoljeni po volji kapitalistov.

— Odkar so delavci v Evropi spoznali, da Amerika ni obljublje- na dežela, in so ameriški nativisti pričeli nasprotovati resno nasel- jevanju, so agenti parobrodnih družb pričeli agitirati za izselje- vanje v Avstralijo. Agenti obljub- jujejo luno z neba in trdijo, da vsak naselnik postane lahko po- sestnik, ker avstralska vlada da- ruje zemljišča.

Naselniki, ki so sedli agentom na limanice, pa poročajo nasprot- no. V dolgih listih tožijo o nad- logah, bedi in revščini.

Ista poročila prihajajo tudi iz Argentine, kamor vabijo agenti naseljenca. Od izseljevanja imajo dobiček le parobrodne družbe.

— V Pittsburgu, Pa. je 31 pre- jšnih sedanjih mestnih svetovaleev obtoženih, ker so jemali podkup- nino. V sled tega pravijo prebival- ci v Pittsburgu, ako ne bi bilo u- mestno položiti mestni svet v bo- doče v jetnišnico, ali pa izbrati kandidate za mestni svet kar med kaznenci.

Kapitalistični kandidati so res vzorni ljudje!?

— Pač škoda, da Roosevelt ni bil pred 3400 leti v Egiptu. Tak- rat bi bil izvoljenemu ljudstvu lahko priporočal, da naj ponižno niso sužnost in naj ne hodi v tako nevarnost kot pohod skozi Rdeče morje.

Zdaj je rešil Roosevelt egiptov- sko vprašanje. Preostaja mu le še

balkansko vprašanje in pa social- no. Takim nalogom je "svetovni državljani" Roosevelt tudi kos. Kar pametnim ljudem med pamet- nimi ni mogoče, je Rooseveltu igrača.

Pa le z jezikom!

— V Španiji je moščanska poli- tika zavila zopet čudna pota. Vse kaže, da se hočejo klerikalci zopet formalno polastiti vlade.

Zdaj poročajo, da hočejo hitro izbrati vse može naprednega mi- šljenja, da bi tem hitreje nazad- njaški in klerikalni Maura zopet postal ministerski predsednik. Iz tega sklepamo, da so voditelji o- beh strank — klerikalne in libe- ralne, privrženci klerikalizma in militarizma.

Ako je to resnica, nam bo brzo- jav kmalu poročal o novi revolvi v Španiji.

— Strokovne organizacije (uni- je) delavce krepijo v gospodars- kem boju, hranijo jih, da jih ka- pitalisti ne morejo potisniti na ž- vljensko stopnjo azijskih kulijev. Unijski delavci se borijo za boljše življenske razmere še v me- jah današnje družbe. Fizično osla- bljeni in degenerirani delavci se ne morejo bojevati za osvoboditev delavskega razreda. Kreпки delav- ci, zdravi na duhu in telesu lahko premagajo vse težkoče, katere jim delajo kapitalisti in njih zavez- niki.

Strokovna organizacija je ne- kakšna šola za delavce. Delavci prično zavedati se, da so močni, ako so združeni. Spoznavajo tudi, da sta samo dva naroda na svetu: narod sužnjev in narod gospodar- jev.

Zategadel priporočamo vsem de- lavcem: Organizirajte se tudi stro- kovno in ne samo politično — ako hočete strmoglaviti kapitalistično človeško družbo in zgraditi socia- listično.

— Velik in mogočen malik v obljubljeni deželi, kateri pravijo tudi ameriška republika, je tako- zvani "kšeft".

"Kšeft" (business, kramarstvo) je čarodejniška palica, s katero v tej deželi nastopa kapitalizem.

Če je kdo dober in soliden trgo- vec, kar pomeni človeka, ki je umel obogateti — tedaj ga pro- glase za veleuma, človeka, ki po- seduje vse vrline. V tej deželi se ne vpraša, kako je človek prišel do bogastva. Glavno je, da je bo- gat. In če je bogat, je sposoben za vse: za šolskega nadzornika, bančnega predsednika, sodnika, gubernatorja, predsednika repub- like itd. itd.

To je pa tudi vzrok, da med tr- goveci, tvorničarji, bankirji in špe- kulanti, najdemo zelo malo mož, ki imajo kakšne višje ideale. Te vrste ljudje navadno sedijo v svo- jih pisarnah in mučijo svoje gla- ve, kako bi pomnožili svoje pre- moženje in podvojili ali potrojili profit.

Geslo današnjih modernih kra- marjev je: Obogati, pomnoži svoj imetek, pa ne bodi zbirčen. Po kramarskih načelih lahko greši človek proti vsem desetim božjim zapovedim ostane vseeno pošte- njak, ako je spolnil kramarsko zapoved: pomnoži profit, obogati in če hodiš po krivih potih, se ne daj ujeti.

Ali se naj potem čudimo, če je v Ameriki politično in družabno življenje gnjilo, korumpirano, skozinsko?

Ne!

— Srbsk kralj Peter je v spre- mstvu ministrov Pašiča in Milanovi- ča obiskal turškega sultana v Ca- rigradu.

Oficiozni poročevalci previdno molče o vzrokih tega obiska, ki so

očividni. Evropske velevlasti silijo na Balkan. In naravno je, da se balkanske države in države dru- žijo na Balkanu.

— Nemško sodišče, seveda ka- pitalistično je obsodilo sodruga Bartha urednika socialističnega dnevnika "Vorwaertz" v Berlinu na en mesec ječe, ker je objavil pozive za shode, na katerih so za- htevali splošno, enako in direktno volilno pravo za pruski posta- vodajni zbor, češ, da je hujskal ljudi za vdeležitev prepovedane- ga shoda.

Kapitalistični listi so prineali dolge komentare o tej obsodbi. In še ti listi priznajo, da so po zasli- sanju prič moralnično obsojeni po- licejski predsednik in njegovi ko- zaki — policaji, ne pa Barth.

— V Worcester, Mass. je govoril Taft pred kakimi 2000 organi- ziranimi železničarji. Dokler je Taft govoril, da so strokovne or- ganizacije (unije) potrebne, so mu pritrjevali poslušalci. Ko je pa pričel povdarjati, da kot naj- višji uradnik republike verjame, da čima vsak človek pravico dela- ti za kakeršno plačo in kolikor časa hoče, je pa videl pred seboj le kisle obraze in čul je marsika- teri medklic, ki ga je nemilo dir- nul v obraz. Ali debeli lisjak je to takoj opazil. Spremenil je go- vor in k sklepu dejal, da so de- laske strokovne organizacije po- trebne nasproti organiziranim ka- pitalistom, da bo z vsa silo vstopil za to, da delavci dobijo zakon, ki določa zavarovanje za slučaj nesreče ali nezgode.

Taft hoče služiti vsem: delav- cem in kapitalistom. Lastnega pre- pričanja in mnenja nima. On obra- ča plašč vedno po vetru.

— V Bedford, Ind. traja še ka- mnoseški štrajk. Slovenski delav- ci, ki nočejo nositi znamenja Ju- deža na svojem čelu, ne gredo in ne pojdejo iskat dela v Bedford.

— Štrajk v Betlehem, Pa. se tudi še ni končal. Zdaj so trustu za jeklo priskočili na pomoč tudi ondotni kramarji, ki so se pred štrajkom delavcem hlinili kot pri- jatelji. Na shodu so sprejeli reso- lucijo, v kateri izrekajo trustu za- upanje, štrajkujočim delavcem in vodjem štrajka pa ogorčenje. In to resolucijo je poslala kramarska sodruga, ki se redi istotako o de- lavskih žuljih in sragah kot trust- jani na vlado v Washington kot protest. Ali delavci vzlie temu protestu štrajkajo. Složni so!

Delavci, v dobi boja, štrajka ali krize najložje spoznate, kdo je z vami in kdo proti vam.

Zapomnite si nasprotnike svoje!

— Letošnje ljudsko štetje bo dokazalo da se krči število gospo- darsko samostojnih in neodvisnih ljudi. Potrustvanjenje velikih in- dustrij je včinkovalno mogočno na družabno sestavo ameriškega lju- dstva.

Inicijativa in podjetnost posa- menzika ste dandanes skoraj mrt- vi, ki ste bile do sedaj dve najzna- čilnejši lastnosti Američanov.

Danes ne more nikogar mikati, da bi postal samostojen, ko vé in razume, s kakšno ogromno kapi- talisko silo se mu bo treba boriti.

Število novih podjetij se krči. In ker Taft ni mož, da bi pozobal truste, radi tega raste želja v ljudstvu po Rooseveltovi dobi.

Roosevelt pa tudi ni nič storil. Imel je le besede, lepe in krasne besede.

Le socializem lahko pomete s trustjanskimi roparji.

PRIPRAVLJAJTE SE NA PROSLAVO PRVEGA MAJA.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Abonirana: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske socialistične organizacije v Ameriki.

Frank Podlipce, President; John Petrich, Secretary; Frank Janežič, Treasurer.

Subscription Rates: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries, \$2 a year, \$1 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

Gospodarstvo.

Ponovno oznanjuje v kapitalističnih časih, da se ima vrniti gospodarstva prosperiteta. Kriza je pričela v ameriški republiki, ki je osrečila potem zapadno Evropo in tako povzročila, da ni ponehala kriza v vzhodni Evropi. Taka kriza je hudo zadela industrijo v Nemčiji in zaeno tudi v Avstriji. Zvišanje kurza vrednostim papirjem na njujorški borzi je s prva dozdevno potrjevalo optimistična poročila o dobrih časih v kapitalističnih listih, dasiravno so črnogledi sploh ljudje, ki z bistrim okom opazujejo vrvenje v današnjem kapitalističnem gospodarstvu, trdili javno, da živimo še v gospodarski krizi, da kriza še ni ponehala. In črnogledi so imeli prav, govorili n pisali so resnico.

Nov vihar na njujorški borzi je naredil konec nadšpekulaciji, zdobil je v prazen nič vse nade o vračajočih dobrih časih in v gospodarstvu je nastala zopet negotovost. To dokazuje, da je svetovno gospodarstvo združeno tesno, ker drugače bi bilo nemogoče, da se občuti vsaki sunek — n zadovoljan in napredek — v središču gospodarstva. Na njujorški borzi, ki določa ceno za bombaž na svetovnem trgu, so minoli mesece šle cene kvišku in padale. Vsled tega je v industriji za bombaževe in pavolnate izdelke po vsem svetu nastala negotovost. In divja špekulacija na trgu za bombaž je onemogočila, da bi se povzdignila industrija v ameriški republiki. Cene za bombaž v New Yorku in New Orleansu so meročajne za svetoven trg in tekstilna industrija vsega sveta je odvisna od cen, katere določijo v Ameriki. Špekulacija na preokeanskih borzah odločuje osodo za milijone delavcev ki so vposleni v tekstilni industriji. In industrije, v katerih rabijo za izdelke bombaž kot v Avstriji, Nemčiji, Angleški, Švici, Italiji in Rusiji zopet vplivajo na razvoj vseh industrij.

Prenapolnjeni trgi, znižana kupovalna moč ljudstva, slabe razmere za izvoz so že dolgo bremle našo industrijo. Padanje in zvišanje cen skokoma za surovine na borzah, nam pa podirata nado, da se obrne kmalu na bolje in se prične delati s polnim parom.

V primeri z drugimi industrielnimi državami izvaža še dandanes ameriška republika največ surovin. Vzlic temu, da v Evropi varujejo industrijo z visoko colnino, odločuje vseeno trg v ameriški republiki.

Ameriška kriza leta 1907 je takoj vplivala na Nemčijo, kasneje pa na Avstrijo. Zadnje mesece se je povsod pojavila nada, da prično v Ameriki delati s polnim parom, kar bi pomenilo povišanje konzumne moči ameriškega ljudstva in zvišano uporabo evropskih izdelkov. Te nade se zopet zgubljajo. Ameriški trusti, ki v ameriški republiki dražijo vse, so povzročili, da se je znižala konzumna moč ameriškega ljudstva za evropske izdelke.

trpijo največ delavci. Najbolj so prizadeti delavci v tekstilni industriji v Evropi, ki še stradajo takrat, ko se dela s polnim parom, da jim poka želodec.

Bliskoviti učinki njujorške borze na tekstilno industrijo v Evropi, dokazujejo jasno kot beli dan, da je kapitalistično gospodarstvo po vsem svetu v tesni zvezi. Ti učinki so silnejši in grozejši kot umetno zgrajene stene, katere gradijo vladajoči krogi med narodi.

IZ STRANKE.

Konvencija soc. stranke v Zed. državah je sedaj gotova stvar. Prične se dne 15. maja v Chicagu. Tako je odločila večina krajevnih organizacij na splošnem glasovanju, ki je bilo končano 6. aprila. Na dnevnem redu konvencije so poleg mnogih drugih stvari sledeča važna vprašanja: problem farmerjev, organizacija, metode kampanje, propaganda, naselniško vprašanje itd. Konvencije se udeleži 112 delegatov. Neangleške organizacije lahko pošljejo vsaka po dva delegata.

Prvi majnik, mednarodni delavski praznik, bo letos svečani dan v Chicagu. Priprave za veliko delavsko parado so že v tiru. Ker bo letos prvi maj ravno na nedeljo, se parade nedvomno vdeležijo vse delavske organizacije.

Delavski boji.

Vsa znamenja kažejo, da bo premogarski štrajk vsaj v večini krajev, kmalu končan. V Ohio je malone že sklenjena pogodba med premogarji in operatorji, in z delom pričnejo v par dneh. Illinoiski premogarji imajo danes (12. aprila) konferenco z operatorji. Po ostalih državah je položaj v splošnem neizpremenjen.

Organizirani stavbinski delavci v Nemčiji, 300.000 po številu, se pripravljajo na štrajk. Ako ne pride še v skrajnem času do sporazuma, bo to eden največjih delavskih bojev, kar jih je Nemčija kdaj doživela.

Frank H. Hoffstat, milionar in predsednik German National bank v Pittsburgu, Pa. je obenem predsednik Pressed Steel Car Co. v Mc Kees Rocks, je bil minuli teden obtožen po veliki poroti v Pittsburgu, da je z drugimi grafterji vred podkropoval pittsburske aldermane. Dokaz se glasi, da sta Hoffstat in Emil Winter, kateri je tudi bankir, izplačala gotovim članom mestnega councila okrog \$20.000 za neko, bankam naklonjeno ordinanco (mestno postavilo). Hoffstat je tisti tiran, kateri je lansko leto za časa štrajka v Mc Kees Rocks gazil delavce in pozval uniformirane morilce, da so prve napadali in pobijali kakor lovce divjačino. Da je ta človek grafter, ni nič čudnega; in čudnega ne bo nič, ako uide zasluženi kazni, kajti današnji gnjili sistem bi sploh ne obstal, če bi ne ščitil velikih sleparjev, tatov, roparjev in morilcev. Gnjliloba, da smrdi do neba!

Bernadr Skulik, katoliški duhoven neke poljske cerkve v La Salle, Ill., je bil dne 7. aprila aretiran v Chicagu na obtožbo 15 letne modistinje Hazel Campbell, da jo je hotel odvesti v nek hotel. Duhoven je prebil tisto noč v policijski ječi. — Omenjamo to, inake malovažno vest, samo zato, ker je prečastita gospod Skulik nedvomno tudi velik nasprotnik socialistov, kajti socialisti — tako pravi on — propagirajo s-v-o-b-o-d-n-o ljubezen!

Roosevelt se zdaj kaže po Italiji. Nastopa kot kakšen monarh. In policaji ga spremljajo kakor "oeko" carja. Da si preskrbi dovolj reklame po celi Evropi najmanj za tri mesece, je Teddy odpovedal papežu obisk. Papežu je obrnil hrbet, namesto tega je padel kakor je dolg in širok italijanskemu kralju v naročje. Komedija je torej jedna in ista. A zdaj pojde slavni "divji jezdec" na Dunaj, kjer se pokaže raznim "plemenitim" in c. kr. postopam in od tam menda poleti v Berlin, kjer se bo znašel v vročem objemu klovna vseh klovnov,

kronanega bedaka Viljema. Smeha, bo torej res še dovolj! — Ko bi slavni George Washington vedel, da njegov bivši naslednik in svobodni državljan te republike stiska roke kronanim despotom po Evropi, v grobu bi se obrnil.

Delavstvo in cerkev.

Piše M—k. (Dalje.)

Kakor je bila cerkev v srednjem veku, za časa fevdalizma in brutalnega nasilja, veliki fevdalni lord in nasilnica s krvavim mečem v roki, tako je danes v dobi kapitalizma, nič drugega kakor velikanski trust, organiziran ekonomsko in politično. V srednjem veku se je cerkev dejansko vdeleževala človeškega klanja; danes sodeluje v korumpirani politiki buržoaznih strank; blagoslavlja militarizem in hodi z roko v roki s kronanimi klavci in razbojniki. Po vseh monarhističnih državah molijo duhovniki na prižnicah in pred altarji, "da bi bog očeval njegovo veličanstvo, presvitelega cesarja, carja, kralja ali kneza." Bedno proletarsko ljudstvo njima specijelnega mesta v litanijah! Skratka: cerkev je tam, kjer je sila in moč. — Privatna cerkev v Ameriki je bila od svojega postanka na strani vladajočega in izkoriščujočega elementa. Za časa zamorske sužnosti na Jugu se je duhovnik pridružil sužnjedržu in denunciral je vsakega abolicionista (abolicionisti so bili privrženci stranke, ki se je borila za telesno svobodo črncev) v republiki, češ, da se protivi "božji naredbi", kajti bog da je naredil, da so sužnji in gospodarji na svetu. Zakaj? Samo zato, ker so bili lastniki sužnjev glavni stebri cerkve; podpirali so jo z denarjem. Cerkev je protiljudska!

Danes je privatna ameriška cerkev brez ozira na sekte na strani kapitalizma; zagovarja mezdno ali industrialno sužnost. Zakaj? I zato, ker so glavni cerkveni stebri, kateri jo zalagajo z denarjem, kapitalisti, večji ali manjši, ki se rede z delavčevimi žulji. Ali ste že slišali duhovnika, da bi vam povedal, da je sedanji družabni sistem krivičen? Ali ste ga slišali, da bi delavce vspodbujal k štrajku ali potom časopisja in prižnice omenil, da bi delavci morali imeti večjo plačo in krajši delavnik? Ste? Kaj pa še! Ne verujem, da bi bil kateri to storil; in ako je, je dotičnik bela vrana, ki posili opravila duhovniški business. Pač vam bo pa rekel vsak povprečni pop, da čim bolj boste potrpežljivi in čim bolj udani v trpljenje, tem večje bo vaše plačilo na "onem svetu". Kapitalisti da bodo že pač prejeli kazni v peklu.

Kajpada, duhovnik je za svojo osebo povsem drugega mnenja. On ne čaka na plačilo v nebesih, temveč ima svoj denarni delež in svoj "spring chicken" že na tem svetu! Če pa misli, da se mu godi krivica, gre k najbližjemu sodniku; ne čaka ali pa ne veruje v "božjo kazni". (Dalje prih.)

Wm. J. Bryan, velik človekoljub, demokratični predsedniški kandidat poseduje v Pullman, Wash. farmo, ki obsega 735 akrov sveta. Sam ne dela na farmi. Delo za njega opravljajo konji, osli in ljudje. Ljudi imenujemo radi tega za osli, ker jim je to mesto določil sam gospod Bryan.

Pred kratkem je čital lahko vsakdo v "Boise Capital News", da se lahko farmo obdela z osemnajstimi konji, izvzemši v dobi žetve. Gospod Bryan pa rabi trideset konj. Konje menjajo po nekaj urah dela. Radi tega so konji zdravi, čvrsti in krepki. Ali človekoljub Bryan vposluje tudi ljudi. Tem ljudem pa plača gospod Bryan toliko skozi celo leto, da njih plača ne zadostuje niti za pol leta skromnega preživljanja.

Ali Bryan je človekoljub, demokratični predsedniški kandidat kterega še mnogo ameriških delavcev smatra za obljubljenega odrešenika.

Za to se ne smemo čuditi, ako je človekoljub Bryan za štirinogati mi in dolgonhimi osli odločil še le mesto ljudem.

ri gospodično Wheeler. Milijonsko mesto je razburjeno, in če bi ljudski množici prišel morilec v pest, bi ga linčali na mestu. Vsaj v južnih državah bi se kaj takega izvršilo, kar bi le povečalo sramoto za ameriško republiko.

Resnica je, da je treba hudodelce take vrste napraviti neškodljiv za človeško družbo. Vbijati in moriti jih pa ni treba. Postavnim ali linčarskim potom umoriti takega zločinca, bi pomenilo ponižati se na njegovo moralno stališče.

Vsekakor je pa smešno, da ljudje za te vrste zločincev zahtevajo naglo sodbo in kazen. Zakaj se pa isti ljudje ne brigajo, da pridejo pravici v roke taki ljudje, ki pomore naenkrat po sto in še več ljudi na grozen in strahovit način. Zakaj takrat ljudje ne kličejo pravice, ko brzojav poroča, da je razstrelba v premogokopu vabila 100 ali še več mladeničev in družinskih očetov? Kje je takrat pravica, ko se za morilce vé?

Seve, živimo v kapitalistični človeški družbi. In kapitalistična človeška družba zahteva le za nekatere zločince kazni, mejtem ko se drugim enakim zločincem še klanja.

In to je tudi vzrok, da je treba strmoglaviti kapitalistično človeško družbo.

V Novorosizku na Ruskem je vojno sodišče obsodilo sedem revolucionarjev na smrt in štirinajst pa v do smrtno ječo, ker so tam pred tremi leti proglasili republiko.

Republikanska vlada je trajala deset tednov. V tem času ni bilo tam hudodelstev in grozodejstev. Ker revolucionarji tekom njihove vlade niso prelivali krvi in obdržali povsod red in mir, so te barbarske kazni povzročile splošno ogorčenje.

Vplivni državljani in gubernatorska gosposka so odposlali prošnjo na carja, da pomilosti obsojene revolucionarje.

Radovedni smo, kaj k temu poroče okrvavljeni batjuška in njegovi svetovalci, ki ga imajo na "špagi", da ga vlečejo.

Trusti ne vspevajo in rastejo le v ameriški republiki. Ima jih tudi Evropa v podobi sindikatov in kartelov. Ruska vlada je hotela zabraniti in onemogočiti sindikate in kartele. V ta namen je odvzela sindikatom in kartelom dobavo za državne potrebščine.

In posledica? Vlada je naročila premog pri nesindikiranih lastnikih premogokopov, južno ruski sindikat za premog je pa zvršil omenjeno naročbo, ker imajo takozvani "neodvisni" podjetniki tajno pogodbo z njim.

Vlada v kapitalistični državi je navaden privesek kapitalističnih klik.

V vsaki državi, v kateri nastane neznosna draginja, belijo nekateri ljudje — stebri kapitalistične družbe — svoje mozgane, kako bi ljudstvo dobilo ceneno hrano. Vsi hočejo oprati kožuh, ne da bi ga zmočili. Jesti hočejo vrelo kašo, pa se nočejo opeči.

Tudi v ameriškem poljedelskem ministerstvu sedijo take prebrisane glave. Vsled visokih mesnih cen je izdalo poljedelsko ministerstvo knjigo, v kateri so navodila za uporabo cenene mesa. To knjigo dobi vsakdo zastoj, kdor piše na poljedelsko ministerstvo v Washington, D. C. Seve se mi strinjamo s knjigo, če bodo ameriški ministri za dober zgled jedli jedila, ki so kuhana po receptih omenjene knjige. Še bolj kot knjiga nam bi pa bilo všeč, če bi imeli državne klavnice in mesnice.

Gospod William E. Curtis, urednik "Record Herald" v Chicagu, ki je tudi velik ljubitelj kapitalističnega sistema, priporoča ustanovitev velikih farm za jelene. Jeleni baje rabijo polovico toliko hrane kot voli in v treh letih že vagajo 700 funtov. Meso je okusno in jelenoreja je ceneja kot govedoreja.

Tudi kruh hočejo nadomestiti ljudstvu. Ministrom so dali pokusiti kruh, kterega so naredili iz bombaževega semena, že potem, ko so iz njega iztisnili olje. Gospodje so rekli, da je kruh izvrsten. No, mi privoščimo, te vrste kruh ministrom. Bombaževo seme je res tečno, a le za živino in prešiče.

Najpametnejši človek med najbolj pametnimi ljudmi v Washingtonu je pa neki kapitan, po imenu Fric Daequos, rodom Bur iz Afrike, ki priporoča uvoz na debelo nosorogov, povodnih konj žiraf, vebljodov in gazel iz Afrike v Ameriko. Po njegovem mnenju bi te vrste živali vspevale izvrstno v Ameriki.

Morda je vse to res, kar pripovedujejo ti pridigarji cenenege živeža. Vzlic temu pa mi verjamemo, da je najtečnejša govedina, katero dražijo mesarski kralji.

Ako vlada odstrani špekulacijo na živila, potem ne bo treba uvažati divjih živalih iz Afrike in tudi ne bo treba jesti nezabeljene kaše in žganecev. Tudi farme za jelene nam ne morejo pomagati. Špekulanti mesarski kralji bi pokupili jelene, kot bi kupili divje živali iz Afrike in določili poljubno ceno.

Onemogočimo špekulacijo na živila, pa bo odpomoč takoj tukaj.

Socialistična zmaga v Milwaukee bo obrodila dober sad za socialistično gibanje v Ameriki, ako bo socialistom mogoče izvesti svoj program. Samoosebni je umevno, da jih čaka težko delo. Kapitalisti in kapitalistični političarji jim bodo metali od vseh strani polena pod nogo. Ako bodo socialisti vzlic temu vstrajali, potem bo mesto Milwaukee tudi v prihodnje socialistično.

Dogodek v Milwaukee nas pa uči, da socializem marsira tudi v Ameriki, ako se agitira in organizira.

Ako bi bil sedaj Roosevelt predsednik ameriške republike, bi vse prebivalce v Milwaukee, ki šteje približno 400 tisoč duš, neželenim državljanom, za mesto Milwaukee bi pa proglasil, da ne stoji na ameriškem ozemlju.

Hm! Morda tudi Roosevelta sreča še pamet tekom njegovega življenja.

Poljedelsko ministerstvo je priobčilo seznam patentiranih zdravil in temperenih pijač, ki škodujejo zdravju. Nekateri praški za glavobol ne prinesejo odpomoči, marveč so zdravju škodljivi.

"Coca-Cola, temperenčna pijača, katero izdelujejo v neki južni državi, vsebuje kokain, zelo nevaren strup.

To dejstvo dokazuje, da prohibicionisti izpodrivajo nedolžno pivo in ga nadomeščajo s škodljivimi pijačami.

PODKUPLJIV SODNIK OBSOJEN.

V New Yorku se je zgodil čudež. Sodnika, ki se je dal podkupiti so obsodili v ječo. Kdo je verjel do danes, da je na svetu sploh kaj takega mogoče.

Seveda, sodnik je bil tako nujen, da se je pečal le z malenkostmi in se prepiral s sokrivi. Pa tudi konkurenti, ki so pri delitvi plena dobili premalo, so pomagali tirati ga v pogibelj.

Potrebno je, da pri tej obsodbi omenimo še druge dogodke. Ko je po štirinurnem posvetovanju predsednik porote prečital, da je sodnik Furlong kriv, ker je sprejel podkupnino, so predsedniku porote tekle debele solze po obrazu. In porotniki so priporočali sodniku milostno sodbo.

Zakaj je plakal predsednik porotnikov? Ker je doživel, kar ni nikdar verjel, da so med ameriški sodniki umazanci, ki se dajo podkupiti.

Zakaj je pa potem priporočal krivim spoznanega sodnika sodnikovi milosti? Ali je še večje hudodelstvo napram občnemu dobru na svetu, kot podkupljiva pravica? Dvakrat tako veliko je, ako se završi pri prvi inštanci, kjer siromaki delavci iščejo pravice.

Sodnik gotovo ni živel v bedi in revščini. Imel je več, kot je potreboval za najesti se do sitega.

Kjer so milostne okolščine, na katere naj bi se oziral sodnik pri izreku kazni?

Sodnik je uslišal prošnjo predsednika porotnikov, ne da bi utemeljil milostne okolščine. Obsodil ga je na najnižjo kazni.

Seveda so bile milostne okolščine. Tudi mi bi jih priznali obtožencu. Ali, ko jih bomo našli,

bodo čitatelji razumeli, zakaj jih nista omenila plakaajoči predsednik in sodnik.

Te milostne okolščine se zrcalijo v tem, da hudodelstvo obojnega sodnika ni nič nenavadnega.

Že v sto slučajih ali še več je ameriška pravica vzela zavezo raz oči, da je videla kdo stoji pred njo. Seveda se to izvrši v interesu dotičnega, ki sodi. Razni listi poročajo, da pridejo na vrsto kmalu štirje drugi sodniki. No, mi dvomimo, da je ta vest resnična. Ne radi tega, ker verjamemo, da so dotični štirje sodniki nedolžni, za katerih imena še ne vemo, ampak ker smo prepričani, da je še več Furlungov. V meročajnih krogih bodo pa tudi skušali preprečiti v prihodnje slične obtožbe. Ako "ameriško ljudstvo" popolnoma zgubi vero v ameriško pravico — o kateri že skoraj ni duha ne sluha — in če ljudstvo po sodniških razpravah izve, kakšni ljudje sedijo na sodniških stolicah, kakšne bodo posledice?

To so milostne okolščine za Furlonga. In radi tega jih tudi niso vtemeljili javno. V ameriški republiki, ki akozinskaz boleha za kapitalistično boleznijo, je tudi kapitalistična politika navaden "kšeft."

Sodnik, kterega so imenovali indirektno njegovi mešetarski prijatelji, dobi za plačilo od njegove tvrdke (kapitalistične stranke) džab (job). Da pri tem džabu noče oškoditi samega sebe, razume vsakdo, ki ima zrele mozgane.

V takšen miljen zaide značaj kot Furlong. On vé in razume kje ga tišči črevelj. Razumeva tudi, da se kapitalisti ne brigajo za javno mnenje in človek se sme pustiti zasačiti, če zvrši kakšno lopovščino.

On je bil pa neroden in prijeli so ga. Ali naj ga radi tega pošljejo za pet ali deset let v ječo. Ljudje imejte vendar pamet. Radi tega je plakal predsednik porotnikov in sodnik je priznal milostne okolščine.

Seve niso o tem povedali besedice.

Vse drugo je z delavcem, ki je vkradel hlebec kruha, da bi otešil glad. V takem slučaju ne poznajo milostnih okolščin. Zakaj pa delavec krađe kruh, ko je lačen, ko lahko lakote pogine in ne zvrši nobenega hudodelstva po kapitalističnih načelih.

Ej, delavci! Kdaj se bode vendar spametovali in pri volitvah pometli s kapitalistično sodrgo. — Mar zahtevate še več dokazov?

Kongresman Jos. Sabath iz Chicage je prve dni aprila predložil v zastopniški zbornici v Washingtonu resolucijo, ktera zahteva preiskavo proti nekterim zvezinim sodnikom, predvsem proti sodniku Petru S. Grossepu, z ozirom na velike obdolžitve raznih zločinskih prestopkov, ktere je naperil proti temu sodniku "Appeal to Reason".

Kakor znano, je ta naš bratski list v Girardu, Kans., v zadnjem januarju razgalil pri sodniku Grossepu toliko gnjilobe, da je zasmrdelo po celi Ameriki. Toda "Appeal to Reason", kakor naznanja, ima še veliko faktov v rezervi in čaka, da jih predloži pred kongres, ako ta prične s preiskavo. Cele tri mesece je "Appeal to Reason" bombardiral kongres, da naj uvede preiskavo proti Grossepu in ga posadi na zatožno klop; toda zbornica "Ljudskih zastopnikov" se ni zmenila za to. Šele zdaj se je našel pogumen kongresman, kateri je stvar sprožil v akcijo in s tem nabasal proti. Seveda, veliko vprašanje je še, če bo resolucija sprejeta in če sploh pride do preiskave kakor zahteva Sabath. Kongres je namreč igračka kapitalistov; kapitalisti pa nečejo, da bi se v zbornici, torej v javnosti, pralo blatno perilo sodnika Grossepa, kajti to bi bil veliki udarec za "velike interese". — Počakajmo, da vidimo.

Cena živim prešičem je zdaj \$11 na sto funtov na velemesarskem trgu v Chicagu. Z ozirom na dejstvo, da je iz kapitalističnega stališča delavec tudi blago, ki se prodaja na trgu, ali bi ne bila dobra ideja, ko bi sedaj postavili na mesarski trg tudi debele kapitaliste, kteri vagajo po 300 do 400 funtov, da bi konkurirali s prešiči in na ta način znižali zadnjim ceno? Dobra ideja!

Delavstvo in socializem

(Konec.)

Med delavstvom in kapitalizmom so takozvani srednji sloji. Ločimo jih lahko na tri dele: Kmečki posestniki, mali obrtniki in trgovci in inteligenti, to so učitelji duhovniki, zdravniki uradniki, advokati in inženirji. Mali obrtnik in trgovec in mali posestnik spadajo po svojem ekonomičnem interesu pravzaprav v politično organizacijo delavcev. Tudi ti stanovi imajo dohodke, ki le malo kdaj presedajo mezo delavca. Razlika me mezo delavstva in pridobitkom teh stanov je v tem, da dobiva delavec mezo od dneva do dneva, od tedna do tedna, od meseca do meseca, do čim pa posestnik in obrtnik dobi plačlo, kadar blago proda odvisen je prvi še od suše in moče, zaradi tega čuti nad seboj neko višjo, neznanu oblast. Mali obrtnik in trgovec pa je odvisen in špekulira s kapricami inteligentov, kapitalista in delavstva. V drobnem delovanju in prodajanju izkuša ravno tako višati ceno pridelkov in izdelkov. Mali obrtnik in trgovec in mali posestnik pa vkljub temu stremljenju ne more vzdržati konkurence veleprodukcije, veletrgovine in veleposresta, tako da je končno vezan, ako hoče višati cene, večinoma le na izkoriščanje slabih instinktov delavstva in na kaprice inteligentov. Po poštenosti poti pa si ne more izboljšati svojega življenjskega položaja in morajo biti ti stanovi zadovoljni, da pridejo do hrane, obleke in stanovanja; udobnosti odlastka si pa tudi ti stanovi ne morejo privoščiti in v stremljenju za izboljšanje svojega življenjskega položaja imajo edinega zaveznika v delavstvu. Zato bi se moralo tudi politično organizirati poleg delavstva. Inteliģenti so danes kreator kapitalizma. Svoboda je le navidezna, umetnost in veda morata služiti ciljem kapitalizma. Kapitalizem inteligente razmerno dobro plača kot svoje sluga in jim odpira prosto konkurenco med seboj, v službi kapitalizma. Po drugi strani veda in umetnost uplivata na inteligente, da potom spoznavanja uvidijo prave potrebe človeške družbe in prave človeške interese ter streme po resnični svobodi. Zaradi tega lahko inteligente ločimo v dva sloja, oni ki so sužnji kapitalizma in njega orodje, ki so takorekoč izvrševalci zlorabe zakonov meščanskih parlamentov in so v plačilo deležni vsega razkošja in perverzности kapitalistov samih; drugi sloj pa je sloj inteligentov, ki je potom spoznavanja uvidel krivičnost sestave današnje družbe in pravičnost razrednega boja delavstva ob ednem pa tudi, da le razredni boj spremeni človeško družbo in da je le po zdravem egoizmu delavstva mogoče zlomiti perverzni egoizem kapitalizma. Oni del inteligence, katerega bi imeval egoistična inteligence, odvrta delavstvo, obrtnika, trgovca in kmetovalca od raznega boja in ga pod pretvezo vere in narodnosti podlaža sebi in kapitalizmu. Tako ima klerikalizem pod vodstvom duhovništva namen, kmečko ljudstvo držati v lastnih od delavstva ločenih organizacijah in tako drži tudi posvetna inteligence delavca, obrtnika in trgovca v posebnih organizacijah. Ker so vse te organizacije v službi kapitalizma, izkoriščevalcev in sovražnikov delavstva, sme socialistično organizirano delavstvo smatrati vse narodne delavske in krščansko-socialne organizacije kot izdajalske, katere edino omogočujejo, da se kapitalizem drži še v tej obliki, kakor ga imamo pred seboj. Cilji delavstva pa niso odpravljanje kapitala in boj proti industriji, marveč delavstvo priznava, da je le potom velike obrti mogoče producirati blaga v zadostni meri in po najnižji ceni. Delavstvu gre torej le za regulacijo konsuma. Ako hoče to storiti, more delavstvo postati lastnik proizvodnih sredstev ter izločiti kolikor mogoče trgovino, da pride industrija in poljedelstvo v direktno dotiko s konsumentom. Pri izboljšanju produkcije in pri uravnavanju mora delavstvo tako rabiti inteligence, kakor je sedaj potrebna za kapitalizem, le da zahteva delavstvo, da se inteligent zaveda, da je delavec sam in or-

gan delavstva, ne pa, kakor sedaj glavni pomočnik izkoriščanja potom kapitalizma. To zahteva delavstva imenujemo kolektivizem, t. j. da ima skupnost postati lastnica vsega orodja in izdelanega blaga in da skupnost regulira tudi konsum, ki se mora zopet obrabčati po življenjskih potrebah človeških, t. j. mora dajati in ohraniti človeku zdravo telo in pa zdravo čilo dušo.

Končno se mora delavstvo uprašati, je li to mogoče doseči, ali ni vse to le utopija? Odgovor dobi v zgodovini. Delavstvo je pričelo boj takrat, ko je bila vsaka organizacija hudodelstvo, ko se je organizirano delavstvo preganjalo po ječah in vislicah. Vkljub vsem naporom državnih oblastij in vkljub vsej zvezi in pomoči kapitalizma pa so si delavci v vseh kulturnih državah izvojevali prostot organizacij in dejansko dosegli vsaj najpotrebnejše izboljške življenjskega stanovanja, predvsem bolniške blaginje, zavarovanja proti nezgodam in zavarovanja za starost. Izvojevali pa so si tudi splošno volilno pravico in s tem je delavstvo danes v vseh kulturnih državah postalo odločilni faktor. Sedaj je postalo za delavstvo glavno vprašanje in pa glavna potreba izobrazba, ker bo delavstvo svoje politične moči znalo izkoristiti le, če bo politično, socialno in ekonomično dovolj zrelo, da bo znalo urediti potom svojih parlamentov produkcijo in konsum in da bo zase iskalo to, kar človeka vzgaja in dviga. Zato je delavstvu danes poleg ekonomičnih in političnih organizacij potrebna tudi izobraževalna organizacija, ker le izobražen delavec bo vedel, kaj mu je treba, da si ohrani zdravo dušo z zdravim telesom.

Tisti nesrečniki, kateri so v tvornicah mamona ali pod kolesi vagonov izgubili roko ali nogo, se zdaj lahko štejejo "srečne", ko jim je na razpolago "cheap" noga ali roka iz — kaučuka. Tako si vsaj misli "The American Tobacco Co.", ktera je pred kratkim raztrosila med svet cirkularje s sledečo vsebino:

"Važno naznanilo ljudstvu."

V vsakem zavoju z "Brotherhood Cut Plug" - tobakom se zdaj nahaja kupon velike važnosti. Ti kuponi v zadostnem številu se lahko zamenjajo za roko ali nogo iz kaučuka. Te kaučukaste roke ali noge izdeluje A. A. Marks v New Yorku in so najboljše blago te vrste. Ako ste bili tako nesrečni, da ste izgubili roko ali nogo, hranite kupone in recite svojim prijateljem, da naj jih hranijo za vas, nakar dobite zastoj roko ali nogo iz kaučuka. V slučaju, da tega ne potrebujete zase, a imate prijatelja, kateri je prišel ob roko ali nogo, hranite kupone "Brotherhood Cut Plug" - tobaka in preskrbite mu brezplačno roko ali nogo iz kaučuka.

S spoštovanjem

The American Tobacco Co. Kakšno človekoljubje! Človeku se mora kar milo storiti, ko vidi toliko — "usmiljenja" pri teh kapitalistih! The American Tobacco Co. je kakor vsa ostala kapitalistična banda, ki dela "business" tudi s človeškimi odpadki, da je le "denar notri". Omenjeni cirkularji krožijo po Pittsburghu, Pa. V velikanskih tvornicah — katerih dober del lastuje "človekoljub" Carnegie — tega mesta so namreč človeški udje tako po ceni, da ga ni dneva, da ne bi ta ali oni delavec, največ inozemski, pustil v stroju ali tračnici svojo roko ali nogo. In tobačna družba je to izrabila. Za par sto zabojev maloverdnega tobaka ti ponuja kot premijo roko ali nogo iz kaučuka ali gumija. Če ti mašina odtrga roko — ne jokaj; kupi si lufo, kadij kakega pol leta in ko se bo "dobrosrečnim" kapitalistom zljubilo, podarijo ti lepo, novo roko iz gumija!

Živel slavni sistem slavnih lopovov!

Zakaj delavci vedno glasujejo za kandidate starih kapitalističnih strank? Iz navade: samo iz navade. Iz navade podpirajo svoje tirane na voličih; iz navade hodijo v cerkev prodajat dolg čas; iz navade nekteri pijančue-

jo; iz navade prespijo vse svoje življenje v nevedi, politični in gospodarski zanikrnosti in v robstvu. Navada je železna srajca. Čas je pa, da se proletarci enkrat odvadijo te grde navade in se navadijo na razredno borbo za nov družabni red.

Chicaške volitve.

Pri municipalnih volitvah za aldermane v Chicagu dne 5. aprila so chicaški volilci spet presedlali mestni council z republikanskega slona na demokratičnega osla. Večino imajo demokratje. Tako se že ponavlja v Chicagu dolgo vrsto let; enkrat demokratje; rezultat je pa vedno enak: kapitalistična sodrga ima vso korist od take mestne vlade, delavstvo pa — figo.

Socialistični kandidati v Chicagu so dobili toplot 15.015 glasov; pri lanskih volitvah smo imeli 14.378. Napredek je sicer majhen, toda nekaj je pa le. Z ozirrom na ogromna števila delavstva v našem mestu bi bilo lahko drugače. Toda chicaško delavstvo je še zadovoljno s kapitalističnim korobačem, zato je prav, da jih tepe tudi v bodoče.

Milwaukee res ni daleč od Chicaga, toda Chicago je pa v resnici še daleč od Milwaukee!

Še jedna zmaga.

Milwaukee ni sam, kjer delavstvo to spomlad je vrglo kapitalistični premoč ob tla. V mestecu Boyne, Mich. je izvoljen županom sodr. W. R. Me Custon in vsi ostali kandidati na socialističnem ticketu. Me Custon je dobil 220 glasov večine. Socialisti so imeli samo jedno nasprotno stranko takozvani "Citizen's ticket", kterega so podpirali kapitalisti. Boj je bil torej naravnost med delom in kapitalom — in zmagali so delavci.

V Superioru, Wis., je izvoljen supervizorjem sodr. H. M. Parks. To je prvi socialist, izvoljen v tem county-u.

Uboji ljudje.

Nekteri ljudje so taki siromaki, da jim ne zaleže nobena hrana. Lahko zamorejo veliko jesti in piti, toda zaleže jim ne in ne morejo priti prav do moči. Uzok temu je, ker želodec ne prebavlja in ker so nerednosti v črevah vsem takim ljudem svetujemo, da pijejo Trinerjevo grenko vino, ktero zboljša želodec in napravi, da so čreva zopet v redu. Kdor se ne more najesti do sitega, ali kterim jed ne diši, kogar slabi po jedi, kdor cuti utrujenost in glavobol, komur zavžita jed nič ne zaleže, komur želodec ne prebavlja, ali kdor je zaprt in slabo krven, naj pije Trinerjevo grenko vino. Dobi se v lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Sodrugil! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo", edini hrvatski socialistični list v Ameriki. Naročnina \$2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v

Največja izbira klobukov. **LAWNDALE CLOTHING HOUSE** S.W. Corner 26th & Central Park Ave. Srajce vseh vrst in cen.

RUDOLPH LAYER

LASTNIK

Obleke po mere naša posebnost.

FRANK UDOVIČ

EKSPRESMAN

1343 W. 18th Street

pri Blue Island Ave.

CHICAGO, ILLINOIS

Prevažna pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri nem. Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

ČE RABITE EXPRESS

kočljo, seno za živino in sploh reči, ki spadajo v stalno stroko se oglasite pri

W. J. BRENNAN,

1132—1st St.

La Salle, Ill.

TELEPHONE 380 R.

Pozor agitatorjil

Našim zastopnikom in vsem tistim, ki iščejo novih naročnikov za "Proletarca" naznanjamo, da dobi vsakdo, ki pošlje pet novih celoletnih naročnikov, roman po imenu DŽUNDEL zastonj.

Pošurite se! Džungel je velika povest, v lepo vezani knjigi. Če hočete imeti drugi teden to povest, ki je zajeta iz delavskega življenja in spisana po znanem soc. avtorju U. Sinclairju, tedaj pošljite novih naročnikov in knjiga se vam pošlje zastonj na vaš dom. Hočete knjigo Džungel zastonj?

NAŠI ZASTOPNIKI.

La Salle, Ill.: John Puček. Conemaugh, Pa.: Frank Podboj. St. Louis, Mo.: Vincent Cainkar.

Johnstown, Pa.: Math. Gabrenja.

Colorado City, Colo.: Drag. Pogorelec.

Jakob Dolenc, Box 3, Willock, Pa.

Tony Mrak za Hackett, Pa., in okolico.

Joe Pajk za Pennsylvanije.

John Mesojedec, Box 337 Davis, W. Va.

Rock Črne, Cleveland, O.

Rock Springs, Wyo.: Valentin Stalick.

Za Chicago in okolico sta naša zastopnika Mike Kulovec in John Jereb.

Anton Sterle, Box 368, Chisholm, Minn.

Anton Jalovečan, za Hudson, Wyo.

Lorain, O. in okolico: Frank Vevar.

Kenosha, Wis.: Ignac Radovan.

Darragh, Pa. in okolico: Ivan Ring.

Hibbing, Minn.: Frank Hitti.

Za Minnesota: Jernej Črnogoj, Box 477 Eveleth.

Louis Glažar za Sygan in okolico.

Frank Verbaj, Vandling, Pa., box 135.

Frank Cirk, za Cleveland in okolico.

Filip Godina, za Indianapolis, Zastopnik: Jožef Radelj, box 257, Frontenac, Kans.

Za severno stran Chicaga: Joe Zavertnik ml. 440 N. Curtis St.

Anton Mesec, Indianapolis, Ind. za okolico (Severno stran.)

John Gašperin, 22. Stagg St. Brooklyn, N. Y.

Nick Vuksinič, Chisholm, Minn. za ta okraj in okolico.

Lozekar Gasper v Cumberlandu, Wyo.

Pongrac Jurse, za E. in W. Mineral, Kans.

Frank Vegel, b. 134, Girard, Kans. in za Franklin, Kans.

KDOR HOČE IMETI

dobro obleko najnovjšega kroja, okusno in trpežno delo, naj se oglasi pri

MIKE KASTRUN-U, krojač na 1842 So. Center ave., Chicago, Ill. Izdeluje tudi ženske obleke po vseh krojih. — Pridite in pogledjte!

Slovencom in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico. FRANK ZORNJAK, 1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristano in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA, 1243 W. 18th St. Chicago, Ill.

Halo, Johnny!

Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam kjer je največ zabave. Ali še ne veš da je največ zabave v GOSTILNI.

John Košiček, 1807 So. Centre Ave. Chicago, Ill.

Sodrugil! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"!

I. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prstnov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

Obiščite ga!

Društvene regalije, kape, prekoramnice, bandera itd.

za slovenska društva najbolje preskrbi

Emil Bachman, 1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Slovencom in Hrvatom!

naznanjamo, da izdelujemo ravnovrstne

obleke, po najnovjšem kroju. Unijako delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebština, k spa. daži v delokrog oprave — oblek. Pridite in ogledjte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

DOBREGA FOTOGRAFA

Povsod cenijo. Zato pojdite k

kteri izvrstno fotografuje.

Najboljše delo. Cene zmerne.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACE.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVILJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kravat, jank, spodnjih hlač, opank, i. t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE **JURI MAMEK**, 1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL.)

Ozdravim vsega, kdo trpi na Varicocele, Stricture. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupenje, živčne nezmožnosti, vodenično in boleznitličnih se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucetov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s kterim ozdravim vapočno.

Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati — le za vapočno. Ozdravim pozitivno želočne bolezni, pljučna, na jetih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne možke bolezni ozdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemoglosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastrupenje in zguba vođe. Pljuča, naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovjšo metodo.

... Zenske bolezni v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. — Zastrupljenosti in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline. — Močni tok in druge bolezni. Preišče in svetuje zastonj.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST., CHICAGO. (Med. Randolph in Lake St.)

Urađuje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Jako važno vprašanje?

"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"?"

Še ne!

Hrizontoma in Cimbas.

(Spisal Milan Pugelj.)

(Nadaljevanje.)

"Tam zgoraj je naša hiša!" je govorela. "Tam zadaj za gozdom tik vode. Moj oče je ribič. Srečno hodite!"

Izgubila se je med debli. Jaz sem sedel nazaj pod gaber, iztegnil sem se po mahu, siloma sem zatikal oči, pa nisem mogel vjeti spanca. Dekle mo je stalo pred čim in misli nanjo so se podile po glavi kakor voda ob neurju. Zdaj se mi je zdelo tako, zdajj ta ko, ali prav ni bilo nikoli. Neka- kšno potrebo sem čutil, da bi mo- gel hiteti zanjo in ji nekaj pove- dati. Pa nisem dobro vedel, kaj naj bi ji povedal. No, pogledj! Ja- ko rad sem jo imel od tiste ure naprej!

Popotnik je segel po steklenici, ki je ležala v listju tik njega, jo odmašil, nastavil na usta in pil iz nje v dolgih in žejnih požirkih. Zunaj se je ustavljal ploha, manj in manj je deževalo, nazad- nje so se čule samo še tiste kap- lje, ki so kapale po drevju od veje do veje. Bliski so postajali redkejši in medlejši in o gronu se je zdelo, kakor bi se odpeljal v daljavo. Še z daljne, še z neznan- te ceste bi odmevalo ropotanje nje- govega okornega voza, boljbolj bi se gubilo sredi izčiščenja ozra- čja naposled bi se popolnoma iz- gubilo.

Čepel sem kakor prej, strmел iz dupline v temo, ki se je širila pred njo in v njej, in moja domi- šljija je bila mehka in prožna ka- kor iz testa. Popotnikovo zgodbo sem imel pred očmi, njega sem zamenjal s seboj, njegovo dekle s Hrizontomo. Sam sedim v go- zdu,, zapuščen sem in izgubljen, pa priplava do mene ona kakor angel. K meni sede, govori z me- noj in mi toži svoje bolečine. Svo- je neutešeno hrepenenje razlaga, tiste želje, ki ji vstajajo mogoče to noč sredi srca, ko sloni na ok- nu in strmi v daljavo. Poslušam njene besede in nisem več zapu- ščen, ne več izgubljen.

Tiha je ura, pozna je noč, srce je toplo in se topi v sladkosti. Od desne, od leve plavajo pesmi, od bogvekd prihajajo in bogvekam gredo; take so, kakor jih pojo v spomladanskih večerih dekleta, ki nimajo fantov in hrepenijo po njih. Zibljuje se med debli, oma- mljajo duha kakor vonjave juž- nega cvetja.

In tik mene sedi tista, ki se bom boril za njeno ljubezen. Z vsjo silo in z vsemi močmi se bom trudil, visoki in gosposki so moji cilji in kolikor bolj oddaljeni so to uro, toliko sladkejši bodo nji- hovi sadovi. Jaz nočem tega, po- čemur je treba iztegniti samo ro- ko. Ne maram za Tino, ki se mi ponuja, Hrizontomo hočem, ki se me niti ne dotaknejo njene sanje. Zopna mi je pot, po kateri hodi- jo moji znanci, dolgočasi me, zato si poiščem druge. Kakor nekoli, samo take, da vodi daleč in vi- soko. Stadi se mi življenje, ki te- če kakor ura. Boja si želim, veli- kih dogodkov, burnih nesreč, da se borim in zmagam.

Čepel sem na listju in se tresel po životu od nenadnega in mlado- stnega navdušenja. Kakšen sem bil takrat, če se to pomisli! Po pa- šniku bi bil hodil gorindol in bi mislil, da stojim na oleptičnem odru, na takem, kakor ga je nam opisal učitelj v šoli. Pojem tam ali igram na violino, tako igram in tako pojem, da sede poslušalec kakor pribiti in začarani. Moja slava hrumi ob koncu, visoki mo- že mi kričijo svojo hvalo, ženske, ki so lepe kakor Hrizontoma, me- čajo vame rdeče rože, lica jim za- ré in oči se jim svetijo kakor oro- žen!

In zdaj, ko sem poslušal popot- nika, bi bil rad tako, kakor on: reven in ubog in bi se boril za de- kle. Nič bi ne imel na svetu razen misli nanjo in misli na srečo, ki je z njó združena kakor duša s telesom. In boril bi se z življenjem kakor pravljicen junak s kačo, ki jo sreča v skalovju; okronano in ogromno.

Popotnik je tik mene zavzdih- nil, vznak je legel po listju, žu- mel je po njem, menda je prekri- žal roke pod glavo in se obrnil s celim životom proti meni. "Dovolj je za noč!" — je iz- pregovoril. "Dremlješ menda in

me več ne slišiš! Pa jutri naprej!"

"Ne!" — sem odgovoril in se tresel od notranjega mira. "Ne spi se mi nocoj! Kako bi se mi spalo, ko je vaša povest tako le- pa in resnična. Do konca pripo- vedujte, in kadar končate, takrat zaspiva!"

"Pa dobro!" je odgovoril po- potnik in pravil dalje. Jaz sem bil nečesa čudovito žel- jan in sam nisem vedel ničesa, Njegovo novico sem pil kakor o- pojno vino, besede sem skoraj po- žiral kakor slaščice.

Delo sem dobil tam in tako, ka- kor mi je dekle nasvetovalo: na Lužarjih, kjer so gradili novo ce- sarsko cesto. Včasih sem vozil ka- menje v ročnem vozičku izpod hriba na cesto, včasih sem ga lo- mil na hribu in semtertja sem ga tolkel in drobil v dolini. Ni bilo slabo tam, zaslužilo se je dobro. Do sitega sem se lahko vsak dan trikrat najedel, pa mi je še osta- jalo, da sem si kupil pijače, ali pa dejal denar na stran in ga shranil za tiste čase, ki bodo pri- šli, in se ne ve natanko, kakšni bodo.

Ves dan sem delal, pa sem bil pod noč ravno toliko truden ka- kor jutraj, kadar sem se spočit odpravil na delo. No, da! Kre- pak sem bil takrat, krepak sem danes. To je pač taka natura.

Zvečer, ko smo po delu pove- čerjali, in so popadali drugi po ležiščih kakor klade, sem jo po- bral jaz na tistem iz njihove sre- de, zavil za oglom lesene ute, kjer smo prenočevali, in jo mahnil po dveurni poti naravnost do dekle- ta. Hej! Rečem ti: evela ti je Marijanka takrat kakor roža ma- ja meseca. To ti je bila vitka ka- kor vreteno, sočna se ti je zdela kakor vlaška jagoda, tako ti po- vem, da bi se bil vrag zmotil nad njo.

Hodil sem, potrkal na okno, in sva govorila, da so obledele že zvezde. Mislim sem toinono, postav- ljaj besede taintako, pa sva osta- lala vedno pri istem. Jaz sem imel rad njo, ona tistega krojača, ti- sti krojač pa bogvekoga, ker je bil eigan in eigan je hinavec in se pri-takem nikoli ne vé, koga ima pravzaprav rad in koga sovraži.

Pa nisem sam lazil okrog nje- gena doma. Tako nekako petero ali četrto nas je moralo biti, za- kaj nekega večera je bilo — tako pod jesen je šlo, tintam je že pa- dalo listje, kakor se dobro spo- minjam — nekega večera je bilo, ko sem slišal mrmranje in godr- njanje in preklinjanje nekje bli- zu, pa nisem mogel nikogar vide- ti, ker je bila noč temna kakor jazbečev hrlog. In tudi tisto sem mislil, ko sem stal pod oknom in govoril z dekletom, da bodo že do mene prišli, če imajo meni kaj povedati. Če pa imajo govoriti z drugim, se bodo pa z njim pome- nili. No, tako se je izkazalo, da so imeli z menoj.

Par noči po tistem mrmranju govorim z dekletom kakor po na- vadni, okrog polnoči je ura, noč je vetrovna, in vse križem pošume- va napolvelo listje — govorim z dekletom, pa ti stojijo trije izza vogala.

"Kaj pa bi radi?" — sem jih vprašal, in glej, kar na lepem so me pričeli zmerjati vsi trije po vrsti in tisti, ki je bil najmanjši, je vihtel krepelo v roki in naj- manj dopadljivo govoril. Vedel sem, kako in kaj, enkrat sem pre- stopil, pa sem ga držal za noge, da se mi ni mogel izpestiti. Tako je bil lahak, kakor bi bil iz plev, malo sem ga zavihтел okoli sebe in z njim sem mahnil po prvim in drugim, kakor je priletelo. Prva dva sta zbežala, tretjega sem vr- gel samo po travi in tako sem vse tri poplačal. Prva dva sta bila te- pena, zadnjemu pa se je godilo najhuje, ker sem ga porabil za oklešček. Tako je bilo!

Dekle je gledalo vso to kome- dijo skozi okno, tiho se je smeja- lo v pest, in še nikoli mi ni bilo tako dobro kakor tisto noč. Kar topilo se je od same prijaznosti in zadovoljnosti z menoj, in ko sem hodil tnto noč od nje, sem zares mislil, da se bo le napravi- lo med nama počasi tako, kakor sem želel.

In dobre volje sem bil takrat. Hej, da! Malo na stran sem pote- gnil klobuk, in ko sem slišal nek- je daleč fantovski petje, sem zav- riskal trikrat zapovrstjo. K njim bi bil šel rad, z njimi bi bil rad

fantoval in pel kakor se mlademu človeku spodobi.

Delam tako in živim in upam in hodim k dekletu kakor po navadi. Pa nič ne silim vanjo, ker vem, da je taka stvar najboljša, če pri- de sama od sebe. In tudi tisto je, da če se sploh pri kom kaj s silo opravi, posebno pri ženskah, ima gotovo slab uspeh.

Govorilim tako semintja, pri- jazzen sem, kolikor je sploh na svetu mogoče, in ti pridem zopet po navadi na jesensko noč, trkam na okno kakor vsako pot, pa se nihče ne oglasi. Potrkam v dru- go, tretje: vse je tiho. Gledam na- okoli, čakam, poslušam, pa ne za- slišim ne besede ne koraka. No, glej, pa vidim, da se tam spodaj, kjer je ob vodi privezan čoln, ne- kaj giblje in maje proti meni. Najprej počasi, potem hitreje, in nazadje priteče na svo moč in se mi obesi okrog vratu kakor otrok. Spoznal sem jo takoj — kaj bi je ne spoznal — in tako dobro se mi je zdelo, da so mi stopile na me- stu solze v oči.

Glej — sem si mislil na tihem — glej, ljubega in dobrega otro- ka, kao se me je nocoj razveselil. In tak sem bil, da kar govoriti nisem mogel. K sebi sem jo tiščal z obema rokama, kar inako se mi je storilo in solze so mi tekle po obeh licih in kapale na njene me- hke in črne lase.

Res je bilo! Više se je spela po meni, poljubovala me je naprej in naprej, spustila se na tla, prijela me za roko in se zavihתela okoli mene, da sem se moral še jaz vr- teti z njo.

"Veseli se z menoj, Boštjan, Boštjanček, veseli se!" — me je spodbujala, držala me za roko, tekala v krogu okoli mene in jaz sem se vrtel v sredini, ne da bi prišel do jasnih misli.

"Veseli se, Boštjanček!" — je bodrila še vedno in dostavila na- enkrat take besede, da mi je mi- nilo v hipu vse veselje, če tudi je bilo veliko kakor še nikoli prej.

"Veseli se" — je žvrgolela — "Gašparin me bo vzel. Vse je že dogovorjeno, oče in mati sta za- dovoljna, pred pustom bo poroka!" Trala - la - la - la!"

"Pusti me!" — sem ji resno dejal, ko me je še držala za roke in hatela tekati naokoli, in sedel sem prav tam na tla, kjer sem se prej sukral in vrtel. Z roko sem podprl glavo in sem se zamislil.

"Taka je torej!" — sem prič- eel govoriti po daljšem premišlje- vanju. "Človek ti pripoveduje ta- ko in tako, na ta način in na ta način ti svetuje, dobro ti hoče, ti pa poslušáš toliko, kakor veša, ki sili v ogenj! In še starši so za- slepljeni, da ne vidijo pečenj od njih nosa. Pa njim bi še ne zame- ril, ko nimajo nikogar, da bi jim povedal vse po pravici od kraja do konca, ampak tebi, ki sem ti razložil vse natanko in zapovrst- jo! Kaj je on, kako je prišel v vas, kako goljufa in kako laže! Pametna bodi, še je čas, pa bo kmalu prepozno! Premisli se!"

Sedla je tik mene v travo, me mirno in veselo poslušala in stre- sla ob zadnjih besedah tako krep- ko z glavo, da so se ji v hipu raz- pustili lasje in se usuli šopoma po ramah in hrbtu. Pustila jih je pri miru, komolec je uprla ob kole- no in lice naslonila ob dlan, in ko je tako slonel in gledala va- me, je bila lepa kakor svetnica.

"Nikoli, nikoli!" je odločila takrat, ko je stresla z glavo, pa me je poslušala čisto radovoljno naprej.

"Poglej" — sem dejal — "ma- lo premisli, pa boš sama uvidela, kako in kaj. Vidiš, on je eigan in eigan ne drži ne na božje ne na človeške postave. Njemu je za- krament svetega zakona toliko, kakor vrabiču tatvina. Kar tebi nič meni nič te bo pustil z otroci vred, pa bo izginil kakor kafa, če ni popra zraven! In kaj boš ti, povej mi! Reva boš, beračica, ti pravim!"

"Saj me ima rad" — se je o- pravilovala. "Saj je rekel, da me ima rad!"

"Pssss" — sem se razvnel, ker se mi je dekle resnično smi- lo. "Cigan je, pa bo imel koga rad! Vidiš jo, ko nič ne veš! Hiša mu diši, ker si edina pri njej, rad bi zastojl jedel in pil in nič ne delal! Poznam ga od pete do te- mena! In tako ti povem, da te ne bo dobil. Če si tako nespametna, ti, bodo pa drugi vedeli, kaj je prav in kaj je narobe! K tvojim

staršem stopim, pa jim povem in razložim to zadevo. Kakor sem tako napravim, ker te je res ško- dala!"

In pravim ti, ali ti ni na mestu pokleknila predme in me prosila s povzdignjenimi rokami naj bi ne hodil k očetu in ne govoril o stvareh, o katerih se tako ne ve nič gotovega.

"Kako bi se ne vedelo," — sem jo zavračal — "ko sem pa sam poizkusil, ko sem videl na svoje oči in slišal na svoja ušesa! Poj- dem, da se napravi drugače!"

In nenadoma se je razježila nad menoj kakor še nikoli prej.

"Molči, ti grdin ti!" — me je zmerjala in z drobno in belo pest- jo je udarila po travi. "Kdo te je pa kaj vprašal? Kadar te bo kdo kaj vprašal, takrat govori! Kaj sem ti pa sploh jaz mar? In kaj te skrbi moj ženin? Pusti ga tako v miru, kakor pusti on tebe! Še nikoli te v misli ne vzame! Ti lažeš, veš, pa ne on! Praviš, da je eigan, pa je Italijan!"

Dobro sem ji hotel, izkazalo se jo pozneje, da sem ji dobro hotel, pa se ji ni dalo nič dopovedati ne prej, ne poslej.

"Pssss" — sem se ji čudil. "Ja glej jo! Kaj ti nisem rekel, kaj ti nisem že enkrat pravil? Kako bo Italijan, če ne zna italijansko! Če pridejo italijanski zidarji, pa se zna z njimi pomeniti toliko ka- kor žival, ki nima tega daru bo- žjega! Le ti premisli, samo malo premisli, pa boš sama vse izprevi- dela!"

In še bolj se je razježila. "Kaj pa, če ti lažeš?" — je hi- tela. "Kje pa je zapisano, da bi govoril ti samo resnico?! Saj je e sveti Peter lagal, ki je svetnik, pa ti ne bi, ki nisi nič drugega, kakor navaden delavec! Meni se zdi, da sem te spoznala: tisto tvo- je prijateljstvo ni nič drugega kakor goljufija! Mene bi rad, pa izkušáš z lažmi in opravljanjem izpodriniti tistega, ki ti je na po- tu! Bom že jaz o tebi doma po- vedala, in kadar boš prišel, ti bo- do pokazali vrata. Hinavski si in opravljav, sram te bodi! Nikoli več ne maram govoriti s teboj!"

In ko sem še premišljal njene besede, in ko sem bil že priprav- ljen, da jo zavrnem, sem jo zagle- dal daleč zgoraj tik hiše nenado- ma je izginila za ogrom in na da- leč in blizu sem sedel prepučen čisto sam sebi. Zmerjala me je, pa se nisem nič jezil nad njo. Ka- ko bi se pa jezil, ko sem jo imel tako neznanosno rad, kakor še ni- kogar na svetu.

(Nadaljevanje prih.)

Kaj je treba, da čitate!

v književni zalogi Slovenske delavske tiskovne družbe se dobi:

"Socialistični katekizem"

Predelal za slov. delavce v Ame- riki Ivan Molek.

Cena posameznemu iztisu 10 centov. Kdor jih pa naroči naen- krat 20 ali več izstisov, jih dobi pa- po 5 centov komad.

(Ta brošura je izvrstno sred- stvo za socialistična propagando in živa potreba za vsakega agitatorja, kateri rekrutira nove sodru- ge.)

"DŽUNDEL"

Povest iz chikaških klavnic. Angleški spisal Upton Sinclair. Poslovenila Jos. Zavrtnik in Ivan Kaker.

CENA S POŠTINNO VRED \$1.25

(Ta pretresljiva povest iz de- lavskega življenja in delavskega bojeja je do danes prevedena že na 17 jezikov. Vsak slovenski delavec bi jo moral čitati.)

Obe knjigi se naročata pri u- pravništvu "Proletarca", 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.

JOS. PREZEL,

Slovenska Grocerija, 1932 West 22nd Street, med Robey in Lincoln ul.

VOZI NA DOM.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete-piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u, 714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaj pri H. SCHWARTZ,

16—18 N. Halsted St., Chicago. Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčkov. Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

Prehlajenja se lahko iznebite in bolečine v vratu ter v prsih minejo takoj, če se napravi par močnih drgnjenj s "Pain Expeller", kakor je popisano v knjižici, v kateri zavijata steklenica. Sredstvo se lahko kupi v Ameriki v aleherni lekarni za 25 centov steklenica, treba pa je paziti na to, da je varstvena znamka s si- drom na kartonu in na steklenici.

Podpisana se priporoča Slovencem za mnogobrojen o- bisk, ker imava na razpolago do brogostilno in dvorane.

Šajnek & Hans

1802 S. Centre Ave. Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer. 1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

Valentin Potisek

GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill

Toči vse, gostilni podrejene pijače in se priporoča rojakom za obilni obisk.

POZOR!

Kadar se brijete stopite vedno v brivnico I. razreda, to je pri

Louis Polka,

1215 W. 18th St., Thalia Hall Bldg., CHICAGO, ILL.

Angleščina

brez učitelja! Slovensko-An- gleska Slovni- ca, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo \$1.00, in je dobiti pri

V. J. KUBELKA,

538 W. 145 St., New York, N. Y.

Pišite po cenik knjig!

JOS. BERNARD-U

1903 Blue Island Ave. CHICAGO

Telefon Canal 842.

Pri njemu dobiš najbolja kalifornij- ska in importirana vina.

SE LI BRIJETE SAMI?

Mi Vam oferiramo britve za \$2.00 izdelane iz najboljega materiala, ki se prodaja za \$4.00. To nam zagotovi in prinese 100 novih odjemalcev k tisočem drugim, katerim smo prodajali od leta 1876—to je 33 let pod trditvijo Jos. Kralj. Vsi ti so iznašli, da so naše britve iz najboljega mate- rijala in da jih najbolj zadovole. Vsaka naših britev je garantirana in mi damo v skladu, da ni komu britve po volji, damo popolno zadosteno dotičniku. Nihče ne more oceniti britve predno je ni rabil. Ker vemo, da so naše britve dobre, jih lahko tudi garantiramo. Cena tem britvam je le \$2.00. Brusimo tudi stare britve, za kar računamo 25c. za Chicago. Za izven mesta je plačati še več za pošlaine.

JOS. KRAL,

1147 W. 18th Street,

CHICAGO, ILL.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPPELLER"

Kaj ti koristijo močne milice, če trpiš na revmatizmu.

PAIN-EXPPELLER dobro vdrgnjen, ti takoj olajša bolečine in odstrani njih vzroke. Po 25c in 50c v vsah lekarnah

F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St., NEW YORK

Pazite na varstveno znamko s sidrom.

Joseph Kratky,

1645 W. 21st Pl., Chicago, Ill.

Izdelovalec najfinejših cigar vsake vrste. Na debelo in drobno.

Sveži kruh in fino pecivo dobite vedno v hrvatsko-slovenski pekarni

Curiš i Radakovič

1458 So. Centre Ave.

Vozl tudi na dom CHICAGO.

POZORI! SLOVENCII! POZORI! SALOON

s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijeke smodke. Potniki dobe čedno premo- šilke za nizko ceno.

Postreba točna in isborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR!

Podpisani naznanjam roja- kom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro wi- sko. Se priporoča

John Mladič

2236 So. Wood St. Chicago

Leopold Saltiel

ODVETNIK

v kasinskih in etvilnih zadevah. Auto Phone 6065. Office Phone Main 3065. Residence Phone Irving 4170

URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK

Severozap. vogel Randolph in La Salle ulice

Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

HALO! HALO!

Kam pa? — Na sveže pivo in čisto dobrega vina k

Frank Mladiču

1832 S. Centre Ave.

tam se bomo imeli po domače." To je pogovor s ceste, ki priča o mo- jem saloonu.

Frank Mladič,

1832 S. Centre Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D

Zdravnik za notranje bolezni in raneocniki.

Izdravniška preiskava brezplačno—pla- čati je le zdravila, 1924—26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure. Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeti bolniki naj pišejo slovenski.

Dr. Wm. A. Lurie,

IZKUSEN ZDRAVNIK.

Ordinuje: Auda's Drug Store, 631 S. Centre ave., od 11—12 po dnevi. Drugi urad: 100 State St., Room 210, od 4—5 ure popoldne, izvzemli nedelje.

Stanovanje: 2757 W. 22nd Street.

Telephone, Canal 859.